

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av läs- och skrivunder-
visningen inom ämnena svenska/svenska som
andraspråk i årskurserna 4-6 vid Ljungensskolan i
Kävlinge kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om skolan

Resultat

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför under 2015 en kvalitetsgranskning av läs- och skrivundervisningen inom ämnena svenska/svenska som andraspråk i årskurs 4-6. Granskningen av undervisningen vid Ljungenskolan i Kävlinge kommun ingår i detta projekt.

Ljungenskolan besöktes under april månad 2015. Ansvariga inspektörer har varit Ann Edvinsson och Anna Wide. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av läs- och skrivundervisningen inom ämnena svenska/svenska som andraspråk genomförs i 35 skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet, redovisas de samlade resultaten.

Bakgrundsuppgifter om Ljungenskolan

Ljungenskola är en skola för elever i förskoleklass samt grundskolans årskurser 1-6. Vid tillfället för granskningen är 365 elever inskrivna i skolan varav 148 i årskurserna 4-6.

Undervisningen i årskurserna 4-6 bedrivs i åldershomogena klasser. Det finns två klasser i varje aktuell årskurs, förutom i årskurs fyra där det finns tre klasser. Lärarna är organiserade i ett arbetslag för årskurserna 4-6.

I årskurserna 4-6 undervisar 10 lärare i ämnet svenska. Två lärare undervisar i ämnet svenska som andraspråk.

Skolan deltog föregående läsår i ett skolutvecklingsprojekt "Framtidens skola" som hade som fokusområde att höja elevernas läsförmåga. Detta fokusområde fortsätter innevarande läsår. I projektet har det ingått kompetensutveckling kring såväl läs som skrivundervisning. Alla lärare har också deltagit i fortbildning om reciprok undervisning¹.

¹Reciprok undervisning (kan översättas med ömsesidig undervisning) utformades som en modell för text-samtal i början av 1980. Reichenberg, M. (2014). *Vägar till läsförståelse*.

Vid nationella prov i svenska för årskurs 3 läsåret 2013/ 2014 nådde fler elever vid skolan kravnivåerna i de delprov som berör läsning och skrivning jämfört med riket som helhet.²

För nationella provet i svenska i årskurs 6 läsåret 2013/2014 låg det genomsnittliga provbetyget i ämnet svenska, avseende momentet läsförståelse och skriftlig förmåga, över nivån både för kommunen och för riket.³

Alla elever vid skolan fick betyget E eller högre i svenska såväl läsåret 2012/2013 som läsåret 2013/2014.⁴

Antal elever med betyg i ämnet svenska som andraspråk är så litet att det inte finns tillgänglig statistik över deras resultat.

Resultat

1. Görs syfte och mål med valt textinnehåll och arbetssätt tydligt för eleverna?

Här undersöks om läraren tar reda på elevernas behov, intresse, bakgrund och erfarenheter. Vidare om läraren motiverar eleverna, så att de förstår varför de ska arbeta med den aktuella texten eller skrivövningen. Här granskas också om läraren tydliggör för eleverna vad de ska lära sig och hur de ska arbeta för att nå målen.

Enligt skollagen ska hänsyn tas till elevers olika behov i utbildningen. ⁵Alla barn ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. ⁶Enligt läroplanen för grundskolan (Lgr 11) ska läraren ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. ⁷

Skolverket betonar att lärandet stimuleras och underlättas av att innehållet i texterna engagerar och kopplar till elevernas erfarenheter. ⁸

Forskning visar att om läraren formulerar tydliga mål på kort och lång sikt som eleverna förstår och accepterar så ökar elevernas lärande. ⁹

Samtliga de lektioner som Skolinspektionen observerat ingår i något större arbetsområde. Det kan vara till exempel "Ett moraliskt dilemma", "Gestaltning" eller "Barn- och

² Fyra delprov berör Läs och tre delprov berör Skriva.

³ Ett delprov berör läsförmåga och ett berör skriftlig förmåga.

⁴ Det innebär att samtliga elever nådde lägsta kravnivån i ämnet.

⁵ 1 kap. 4 § andra stycket skollagen.

⁶ 3 kap. 3 § skollagen.

⁷ Lgr 11, avsnitt 2.2

⁸ Skolverket (2010). *Texters, textuppgifters och undervisningens betydelse för elevers läsförståelse. Fördjupad analys av PIRLS 2006*. Skolverkets aktuella analyser. Stockholm: Fritzes. Skolverket (2012). *PIRLS 2011. Rapport 381*.

⁹ Håkansson, J. & Sundberg D. (2012). *Utmärkt undervisning – Framgångsfaktorer i svensk och internationell undervisning*. Stockholm

ungdomsförfattare". Av planeringar och intervjuer med lärare och elever framkommer att innehåll, arbetsgång, koppling till styrdokument och kunskapskrav samt hur bedömning ska ske presenteras för eleverna. Vid intervjuer med eleverna framkommer att de är väl insatta i varför de arbetar med de olika texterna i svenska. Lärarna uppger att de använder den så kallade "kunskapsväggen" mycket. Det är en vägg i klassrummen där centralt innehåll, ämnets syfte, kunskapskraven samt förmågor presenteras överskådligt. Lärarna säger att de använder kunskapsväggen dels för att sätta in undervisningen i ett sammanhang i relation till styrdokumentet men också för att synliggöra elevernas kunskapsutveckling. En lärare berättar att hen i slutet av lektionerna tittar på förmågorna som är presenterade på kunskapsväggen och tillsammans med eleverna resonerar om vilka förmågor de tränat på. Eleverna relaterar i intervjuer ofta till denna kunskapsvägg som ett fungerande verktyg för dem att förstå vad de ska lära sig och hur de ska arbeta för att nå målen.

Lärarna beskriver också att de läser läroplanen och kursplanerna tillsammans med eleverna och diskuterar vad det betyder för aktuellt arbete. När lärarna ska beskriva hur de arbetar med att skapa motivation hos eleverna relaterar de bland annat till kunskapsväggen och läroplanen. De berättar också om hur de brukar rikta elevernas motivation framåt, mot framtiden "*det här behöver in i arbetslivet sedan*". Detta bekräftas i elevintervjuerna då eleverna ofta säger att de behöver kunna läsa och skriva bra för att klara kommande studier och för att kunna få arbete. Vidare säger lärarna att de försöker hitta uppgifter där eleverna naturligt blir motiverade, till exempel berättar en lärare att två klasser lekte och inte var överens om reglerna för leken. Då skrev en av klasserna ett brev till den andra klassen med en argumenterande text.

Lärarna uppger vid intervju att de är väl insatta i elevernas behov, intressen, bakgrund och erfarenheter och att den fördjupade läs- och skrivundervisningen anpassas till detta. Lärarna försöker forma utgångspunkten i arbetet utifrån elevernas intresse och erfarenheter för att motivera eleverna. De nämner till exempel att de i någon klass haft som utgångspunkt hur det känns att missa en VM-straff dagen efter att en stor del av klassen sett en match på TV där detta hade hänt. Lärarna säger "*det är viktigt att ha pejl på vad som händer i klassen hela tiden*". De berättar att kärleksfrågor varit mycket aktuella i en klass i årskurs 6 och att lärarna då använde sig av elevernas intresse för dessa frågor för att hitta lämpliga läs- och skrivuppgifter.

Lärarna pratar också om vikten av att vidga elevernas intresse och inte vara rädda att försöka skapa nya intressen hos eleverna. De lägger mycket tankemöda och kraft på att introducera nya arbetsområden på ett sätt som gör eleverna intresserade. Till exempel berättar en lärare att hen läste författaren Dan Anderssons dikter för en årskurs 5. Hen berättar att hen själv har en stark relation till författaren och att hen förmedlade det till eleverna som "*gick igång på Dan Andersson. Dels måste jag som lärare gilla det, men sedan också berätta om det, introducera.*"

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att syfte och mål med valt textinnehåll och arbetssätt i hög grad görs tydligt för eleverna.

Lärarna är väl insatta i elevernas behov, erfarenheter, intresse och bakgrund och använder denna kunskap till att anpassa undervisningen så den blir relevant för eleverna.

Lärarna relaterar undervisningen till styrdokumentet och gör dem begripliga för eleverna. Därigenom blir syfte och mål med undervisningen tydligt för eleverna.

2. Får eleverna lära sig läs- och skrivstrategier för att utveckla sin läs- och skrivförmåga?

2.1 Får eleverna lära sig lässtrategier för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna?

Här undersöks om eleverna får lära sig att läsa och förstå olika typer av texter, använda olika angreppssätt utifrån vilket syfte de läser en text, reflektera över texter, urskilja budskap i texter samt sätta texter i relation till tidigare erfarenheter och kunskaper.

Här granskas också om läraren ser till att eleverna strukturerat får samtala om egna och andras texter med ett aktivt lärarstöd utan fokus på rätt eller fel svar. Vidare om läraren medvetet arbetar med att ge eleverna verktyg som hjälper dem att förstå det de läser.

Enligt skollagen syftar utbildningen till att främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.¹⁰

Enligt kursplanerna i svenska och svenska som andraspråk ska eleverna genom undervisningen ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften.

Forskning visar att det är betydelsefullt att eleverna får stöd genom samtal om texternas innehåll för att kunna utveckla läs- och skrivstrategier ...¹¹

Olika texter

Lärarna uppger i intervju att eleverna inom ramen för ämnet svenska får läsa olika typer av texter. De beskriver hur de arbetar med att integrera ämnet svenska med andra ämnen, till exempel de natur- eller samhällsorienterande ämnena. Detta gör enligt lärarna att syftet med att läsa eller skriva faktatexter blir tydligt för eleverna. Eleverna säger att de får möta olika typer av texter och ger exempel på argumenterande, skönlitterära och faktatexter. Lärare och elever berättar att i några klasser har de en "receptbok" där olika typer av texter, deras uppbyggnad och olika lässtrategier presenteras. I receptboken sätter eleverna in nytt material allteftersom de mött nya typer av texter och diskuterat vad som är typiskt för dem eller när de lärt sig nya lässtrategier. Det innebär att "receptboken" växer när arbetet med den fördjupade läsundervisningen går vidare.

Några lärare menar att de inte arbetar så mycket med s.k. webbtexter. Rektorn instämmer i att det kan vara ett område lärarna arbetar med i olika utsträckning och som kan behöva utvecklas. Skolan är väl utrustad med digitala verktyg och lärarna beskriver att

¹⁰ 1 kap. 4 § tredje stycket skollagen.

¹¹ Skolverket "Nya språket lyfter" kapitel "Vad säger forskning" sid 15.

de arbetar och diskuterar kring sociala medier i viss utsträckning men kanske inte tillräckligt med tanke på hur vanligt det är i samhället idag.

Lässtrategier

Lärarna och rektorn berättar att de vid skolan gjort stora satsningar på läs- och skrivundervisningen. Läsåret 2013/2014 hade det kommunövergripande skolutvecklingsprojektet "Framtidens skola" läsning/svenska som fokusområde i syfte att höja elevernas läsförmåga. I samband med detta gjordes en kartläggning för att se var styrkor och svagheter fanns inom detta område. Inom ramen för arbetet med fokusområdet genomfördes sedan kompetensutvecklingsinsatser i syfte att alla lärare ska arbeta med att vidga och fördjupa elevernas textförståelse. Såväl lärare som rektorer relaterar ofta till den satsning som gjordes för att skapa en gemensam kunskapsbas och ett gemensamt förhållningssätt i arbetet med den fördjupade läsinläringen.

Vid de klassrumsobservationer Skolinspektionen genomför används olika lässtrategier ofta. Klasserna använder material där olika sätt att angripa en text anges. Det kan vara "detektiv" (reda ut oklarheter, nya ord och uttryck), "spågumma" (förutspå och ställa hypoteser om texten med hjälp av t ex bilder, bildtexter och rubriker), "cowboy" (sammenfattar det viktigaste i texten), "reportern" (ställer frågor om texten, både det som är uttalat och det som är outtalat) och "konstnären" (skapar inre bilder utifrån texten). Eleverna är väl förtrogna med dessa lässtrategier.

Vid ett av lektionstillfällena läste läraren högt ur en bok "*Flugornas herre*". Innan läraren börjar läsa boken pratar de om vad de arbetat med förra gången de läste boken och vad som hänt i föregående kapitel. Sedan ger läraren eleverna i uppgift att under tiden hon läser välja en lässtrategi "*välj då inte samma som ni hade förra veckan så vi kommer variera oss*". När läraren bryter läsningen räknar hon till tre och då håller alla elever upp en lapp med den lässtrategi de valt i luften. Läraren säger "*vi börjar med konstnär idag – vi började ju med spågumman sist*". Eleverna berättar om bilder de sett framför sig när läraren läst. Läraren lyssnar intresserat och ställer följdfrågor och ber eleverna berätta mer specifikt vad de ser framför sig. Sedan fortsätter klassen med att samtala utifrån olika lässtrategier och vad de har hjälpt eleverna att uppleva och tänka i samband med läsandet.

Lärarna beskriver att de lär eleverna läsa på olika sätt genom att använda medvetna lässtrategier som till exempel de ovan beskrivna men också genom att skapa förförståelse innan eleverna börjar läsa.

Vid en lektionsobservation har klassen arbetat med att titta på framsida och baksida på en bok för att gissa vad boken kommer handla om och hur personerna i boken är. Eleverna har sedan haft i läxa att läsa det första kapitlet i boken och samtalar i början av lektionen om ifall deras tankar i förväg stämde med vad de nu har läst.

Ett annat sätt att arbeta med förståelsen av texten är att gå igenom ord och begrepp som eleverna möter i texten. Vid en av lektionsobservationerna skriver läraren upp de ord och begrepp som eleverna behöver få förklarade på whiteborden.

Vid en annan lektionsobservation ska läraren läsa högt ur en illustrerad bok. Klassen samtalar först om bilderna i boken – de hade gjort en "bildpromenad" lektionen innan dvs tittat på bilderna och funderat på vad boken kommer handla om. Klassen pratar om känslor kring bilderna de såg. Innan läraren börjar läsa ur boken säger hen: *"Under tiden vill jag att du funderar på om det finns något budskap i boken, något jag inte läser men som sägs ändå"*. Läraren läser boken och projicerar samtidigt sidorna med hjälp av projektor på en skärm så att alla elever kan se bilderna. Efter läsningen samtalar eleverna om hur de upplever boken. En elev har svårt att uttrycka vad boken väcker för känslor *"men den var bra"*. När eleven funderat en stund säger hen: *"Jag kom på - den väckte ilska"*. Därefter pratar klassen om bokens budskap och vad boken egentligen säger.

Vid intervju med eleverna säger de att lärarna lär dem olika tekniker för att läsa, att fundera på texternas egentliga budskap och att kunna uttrycka vad texten väcker för tankar hos dem.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att eleverna i hög grad får lära sig lässtrategier för att urskilja texters budskap, både de uttalade och de som står mellan raderna.

Det finns bland lärarna en gemensam förståelse och en struktur i arbetet med den fördjupade läsundervisningen. Eleverna får möta olika typer av texter och de får aktiv hjälp av lärarna för att fördjupa sin läsförståelse. Eleverna är väl medvetna om att det finns olika sätt att angripa texter på och att de själva kan använda sig av olika tekniker för att förstå en text. Skolinspektionen vill påpeka att det är viktigt att skolan arbetar med webbtexter och sociala medier för att hjälpa eleverna med nutida kommunikationssätt.

2.2 Får eleverna lära sig skrivstrategier för att skapa olika typer av texter med anpassning utifrån deras typiska uppbyggnad och språkliga drag?

Här undersöks om eleverna får lära sig vad som är typiskt för olika texter, att skriva olika typer av producerande texter och om de får lära sig hur man bygger upp en text beroende på syfte och sammanhang. Vidare granskas också om eleverna får lära sig att bearbeta de texter de skriver.

Här granskas också om läraren ser till att eleverna strukturerat får samtala om egna och andras texter med ett aktivt lärarstöd utan fokus på rätt eller fel svar. Vidare om läraren medvetet arbetar med att ge eleverna verktyg som hjälper dem att utveckla sitt skrivande.

Enligt skollagen syftar utbildningen till att främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvars-kännande individer och medborgare.¹²

Enligt kursplanerna ska eleverna genom undervisningen ges förutsättningar att formulera sig och kommunicera i tal och skrift samt anpassa språket efter olika syften, mottagare och sam-

¹² 1 kap. 4 § tredje stycket skollagen

manhang.

Forskning visar att elevernas skrivutveckling gynnas av att eleverna får skriva och kommunicera egna texter och av att de får undervisning om skrivande.¹³

Olika texter

Av granskningen framkommer att eleverna vid Ljungensskolan får lära sig att skriva olika typer av texter. Till exempel anger en klar majoritet av eleverna i Skolinspektionens elevenkät¹⁴ att de får träna på att skriva både berättande texter och faktatexter under lektionerna i svenska. En mindre andel av eleverna uppger att de får träna på att skriva webbtexter (till exempel bloggar, facebook och twitter). Eleverna uppger i intervju att de skriver olika texter, till exempel berättelser, faktatexter, manus och powerpointtexter. Såväl elever som lärare uppger att eleverna får lära sig vad som är typiskt för olika texters uppbyggnad för att kunna använda denna kunskap i det egna skrivandet.

Lärare beskriver hur de genom att arbeta ämnesintegrerat får in de texter elever ska skriva i ett större sammanhang och därmed kan öka elevernas motivation för skrivandet. Lärarna uppger vidare att de tittar på de texttypiska dragen inom ramen för ämnet svenska och sedan ibland arbetar vidare föra att applicera denna kunskap i ett annat ämne, till exempel natur- eller samhällsorienterande ämnen.

Skrivstrategier

Lärarna uppger i intervjuer att de lägger stor vikt vid att inleda skrivandet genom att till exempel sätta in skrivandet i ett sammanhang eller i ett tema. Lärarna beskriver också att det är viktigt att vara väl insatta i elevernas verklighet och i vad som händer i klassen för att kunna väcka intresse hos eleverna för skrivandet. I intervjuer med elever och lärare framkommer att lärarna presenterar olika texttyper (till exempel sagor och fabler) för eleverna och går igenom vad som är typiskt för dem och sedan låter eleverna skriva. Lärarna uppger vidare att de arbetar med att ge eleverna olika upplevelser i början av ett arbetsområde, till exempel genom att lyssna på musik, sjunga, se film eller teater och läsa en text. De anger också att de ofta arbetar med tankekartor i början av skrivandet för att samla ihop både vad eleverna redan vet och vad de vill veta mer om för att kunna skriva.

De skrivlektioner som Skolinspektionen observerar ingår samtliga i en serie av flera lektioner kring samma tema. Av intervjuer framgår att eleverna är väl införstådda med syfte och mål med att skriva texterna.

Vid en av lektionsobservationerna går klassen ut i den närbelägna skogen som ett led i arbetet med temat "Gestaltning". De har tidigare i klassen arbetat med vad gestaltning är, letat gestaltning i texter och ska nu skriva en gestaltande text. De får i uppgift att "öppna alla sinnen" när de är i skogen. Först ska detta ske i tystnad en och en, därefter pratar eleverna med varandra om det två och två och sedan får de börja skriva sin ge-

¹³ Skolinspektionens kunskapsöversikt inför projektet www.skolinspektionen.se

¹⁴ Skolinspektionen har genomfört en elevenkät riktad till samtliga elever i årskurserna 4-6 vid de skolor som ingår i granskningen. Enkäten besvarades vecka 12 och innehöll frågor om läs- och skrivundervisningen.

staltande berättelse i skogen. Läraren anger att eleverna med hjälp av dagens lektion ska kunna gestalta sig själva i samklang med vädret och naturen. Läraren säger också att eleverna i dagens skrivande medvetet ska träna på att "*skriva mellan raderna*". Klassen har tidigare arbetat mycket med att hitta budskap mellan raderna i texter och ska nu använda den kunskapen genom att själva producera sådana budskap.

Både elever och lärare relaterar till den "receptbok" som beskrevs i föregående avsnitt som ett aktivt hjälpmedel i skrivandet.

Såväl lärare som elever beskriver hur eleverna kontinuerligt får feedback på det skrivna både från lärare och från klasskamrater. Innan eleverna får respons av läraren ska de ha fått respons från ett antal klasskamrater. Elever och lärare beskriver hur de aktivt arbetat för att göra eleverna medvetna om hur de kan ge varandra konstruktiv kritik. Eleverna berättar att de pratat mycket om att man kan vara en kritisk vän, dvs en vän som ger kritik för att kompiserna ska lyckas bättre. "*Man kan till exempel säga att man tycker att en text borde ha mer av något. Den var bra men.....*". Eleverna har också gemensamt arbetat med gamla elevtexter (till exempel nationella prov från Skolverkets hemsida) för att se hur de skulle kunna förbättras. Vid en av lektionsobservationerna har klassen tittat på bilder och skrivit en text tillsammans. Eleverna har sedan pratat om hur texten kan förbättras och vad man kan ge för respons på den. Efter det har eleverna fått egna bilder som de skrivit utifrån. Eleverna har skrivit en inledning till den egna texten. De får nu i uppgift att läsa sina inledningar för varandra i smågrupper och berätta för kamraterna hur de tänkt ta berättelsen vidare. Kamraterna ska ge respons på det eleverna i gruppen har skrivit. När alla i gruppen fått respons ska eleverna fortsätta sitt skrivande.

Skolan har en digital plattform med vars hjälp lärarna kontinuerligt kan ge eleverna respons på texterna. Eleverna uppger i intervju att de får mycket olika typer av respons av lärarna, det kan vara rent språklig respons men också frågor kring vad läraren blir nyfiken på att veta mer om, hur saker kan förtydligas och saker som gör att det är svårt att "leva sig in i texten".

Vid intervjuer med lärare säger de att de arbetar mycket med att eleverna ska anpassa hur de skriver till mottagaren av texten. Det innebär att texterna ska vara ett sätt att kommunicera med andra. Lärarna pratar med klasserna om vad som är viktigt att tänka på utifrån den specifika mottagaren av en text. I en klass har de till exempel arbetat med sms-texter och diskuterat om det går att använda sms- förkortningar också när de skriver brev och vad det skulle få för konsekvenser. Lärarna försöker hitta situationer där texterna har en mottagare. Till exempel sätter de upp texter i skolans bibliotek och brevväxlar med andra klasser.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att eleverna i hög grad får lära sig skrivstrategier för att skapa olika texter med anpassning utifrån deras typiska uppbyggnad och språkliga drag.

Lärarna går igenom olika texttyper och låter eleverna pröva att skriva olika typer av texter. Eleverna får ett aktivt stöd för att utveckla och förbättra sina texter. Eleverna får

kunskap om, och strategier för, att skapa olika texter. Eleverna får möjlighet till att bearbeta och utveckla både sina egna och andras texter.

3. Utmanar och vidgar undervisningen elevernas intresse för läsning och skrivning?

Här undersöks om läraren följer upp hur varje elevs intresse för läsning och skrivning utvecklas och tillsammans med eleverna utvärderar undervisningen. Vidare om läraren utgår från detta för att säkerställa att läs- och skrivundervisningen inriktas mot en tydlig progression i varje elevs lärande. Här undersöks också om eleverna (i intervjuer och enkät) uppger att deras intresse för läsning och skrivning ökar.

Enligt kursplanerena ska undervisningen i svenska och svenska som andraspråk stimulera elevernas intresse för att skriva och läsa.

Skolverket visar i en rapport att de elever som tycker om att läsa har ett bättre läsprovresultat än elever som inte tycker om att läsa.¹⁵

I den elevenkät som Skolinspektionen genomfört är det en viss skillnad mellan om eleverna tycker att undervisningen i svenska gör att de vill läsa mer¹⁶ och om den gör att de vill skriva mer¹⁷. En majoritet av eleverna svarar dock att de vill både läsa och skriva mer tack vare undervisningen i svenska. I elevenkäten svarar också en stor majoritet att lärarna i svenska är bra på att göra skolarbetet intressant¹⁸.

I intervjuer med eleverna säger de samstämt att de tycker det är viktigt och intressant att läsa. Till exempel säger elever "ja, för det är så roligt". "Ja om man får ett viktigt meddelande t ex från en doktor är det bra att kunna läsa det." Några elever svarar på samma fråga om skrivandet (om det är viktigt och intressant att skriva) att det är viktigt att skriva men inte så intressant. Till exempel säger elever "Viktigt för att när man är stor och ska ha jobb så behöver man kunna skriva." "Och så lär man sig läsa genom att skriva." "Det är viktigt att kunna förmedla vad man tycker. T ex hur man känner sig, om skolan, om något har hänt en kompis".

Vid intervjuer är eleverna överens om att undervisningen gör att de blir mer intresserade av att läsa och skriva. Elever säger till exempel: "Lärarna är väldigt bra och kan förklara varför man gör saker på ett visst sätt. Vissa lärare har talangen att de kan dra med eleverna så att vi tycker det är spännande". Det finns också elever som tycker att undervisningen inte gör någon skillnad "Jag tycker inte undervisningen gör skillnad, har alltid tyckt det var roligt att läsa".

¹⁵ Skolverket (2012). *PIRLS 2011 – Läsförmågan hos svenska elever i årskurs 4 i ett internationellt perspektiv*. Stockholm.

¹⁶ 85 procent av de elever som besvarat enkäten svarade att det stämmer helt och hållet eller ganska bra att undervisningen i svenska gör att de vill läsa mer.

¹⁷ 70 procent av de elever som besvarat enkäten svarade att det stämmer helt och hållet eller ganska bra att undervisningen i svenska gör att de vill skriva mer.

¹⁸ 95 procent av de elever som besvarat enkäten svarade att det stämmer helt och hållet eller ganska bra att "min lärare i svenska är bra på att göra skolarbetet intressant".

Lärarna beskriver hur de följer upp om elevernas intresse för att läsa och skriva ökar. Det sker i utvecklingssamtalen där lärarna ställer frågor om läsandet. Där finns det också möjlighet att följa upp och diskutera om eleverna inte tycker det är intressant. I arbetet med *"Nya språket lyfter"* går lärare igenom elevernas läs- och skrivutveckling två gånger per läsår. I detta material ingår frågor om elevernas intresse för att läsa och skriva. Dessutom genomför skolbibliotekarien samtal med varje elev där hen bland annat frågar om vad de tycker om att läsa.

Lärarna uppger att de överhuvudtaget pratar mycket om intresse och inställning till att läsa. Var tredje vecka går de i alla klasserna igenom lite snabbt vad eleverna läser nu och vad de tycker om det.

I elevenkäten svarar cirka en femtedel av de elever som besvarat enkäten på frågan om de får för lätta arbetsuppgifter att så är fallet. Lärarna säger att det kanske inte är alltid är så att eleverna görs medvetna om att de får ytterligare utmaningar. Ofta får de "uppgifter utan tak" och lärarna försöker i sin respons ge dem utmaningar. En lärare säger i intervju *"I matten får de komma på sina egna utmaningar, kanske ska jag ta till mig det i svenskan också"*. Skolan har ett system där de regelbundet, minst en gång per termin, följer upp och utvärderar elevernas kunskapsutveckling och såväl rektor som lärare säger att de har en mycket god bild av varje elevs utveckling och att den går framåt.

En stor andel av eleverna svarar i enkäten att läraren i svenska brukar fråga dem vad de tycker om undervisningen i ämnet. Eleverna bekräftar i intervjuer att lärarna frågar dem om det och att lärarna lyssnar på vad de säger och bryr sig om det.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att undervisningen i svenska i hög grad utmanar elevernas intresse för att läsa och skriva.

Skolan följer upp både elevernas intresse och deras progression när det gäller att läsa och skriva. Det förs ett kontinuerligt, levande samtal mellan lärare samt mellan lärare och rektor om den fördjupade läs- och skrivundervisningen. Detta ingår också som en del av skolans systematiska kvalitetsarbete.

Syfte och frågeställningar

Syftet är att granska om eleverna får en undervisning i svenska/svenska som andraspråk som engagerar, motiverar och vidgar deras intresse för läsning och skrivning samt utvecklar deras läs- och skrivstrategier, så att tilltron till och utvecklingen av den egna språkliga och kommunikativa förmågan stärks. Projektets övergripande frågeställningar är:

- Får eleverna lära sig läs- och skrivstrategier för att utveckla sin läs- och skrivförmåga?
- Får eleverna ett aktivt stöd i läs- och skrivundervisningen?

Metod och material

Granskningen av undervisningen i svenska i årskurs 4-6 innebär att inspektörerna samlar in skriftlig dokumentation samt besöker skolorna, observerar undervisningen, intervjuar lärare, rektor och elever. Skolinspektionen har också genomfört en elevenkät vid samtliga skolor som ingår i granskningen.

All information analyseras sedan för varje enskild skola och sammanställs och redovisas i ett beslut för skolan och i denna rapport.